

อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน มหาวิทยาลัยบูรพา

ณ วัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร
ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสีขัง จังหวัดชลบุรี
วันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
มหาวิทยาลัยบูรพา

ณ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร

ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกោះสีซัง จังหวัดชลบุรี

วันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

คำนำ

ประเพณีการทอดกฐินเป็นประเพณีสำคัญที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ เพื่อจรรโลง บำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โดยจะจัดทำในช่วงเวลาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ จะกระทำก่อนหรือหลังจากนี้ไม่ได้ และวัดหนึ่งๆ จะรับกฐินได้เพียงครั้งเดียวในรอบปี การถวายผ้ากฐินจัดเป็นสังฆทาน คือถวายแด่พระสงฆ์ ไม่เฉพาะเจาะจงพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และถือว่าการทอดกฐินเป็นมหากุศลและอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้ทอดกฐิน

กฐินพระราชทานเป็นกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้หน่วยงานราชการหรือบุคคลที่เหมาะสมนำไปถวายยังพระอารามหลวง นอกเหนือไปจากที่ทรงกำหนดว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปถวายเอง สำหรับในปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ นี้ มหาวิทยาลัยบูรพาได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้มหาวิทยาลัยบูรพานำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษากาลถ้วนไตรมาส ณ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๓๕ โดยพระราชศรีธธาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชของปวงชนชาวไทย ในวันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงอย่างดียิ่ง เกิดจากความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย ทั้งข้าราชการ พนักงาน ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนภาคเอกชน พ่อค้า และประชาชนทั่วไป จึงขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และขออานิสงส์ผลบุญที่เกิดจากการได้ถวายผ้าพระกฐินพระราชทานร่วมกัน จงดลบันดาลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญตลอดไป

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์สมพล พงศ์ไทย)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
กำหนดการพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานมหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๕	ค
ความเป็นมาของพระอารามหลวง	ด
ประวัติวัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร	๕
ประวัติเกาะสีชัง	๑๓
กฐิน บุญประเพณีที่สืบทอดพระศาสนา	๒๑
ประวัติและการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา	๓๔

กำหนดการ

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๕

ณ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

.....

วันศุกร์ที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

เวลา ๑๖:๐๐ น. - อัญเชิญองค์พระกฐินพระราชทาน พร้อมเครื่องบริวารประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญวัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร

เวลา ๑๘:๓๐ น. - คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยบูรพา คณะกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยบูรพา คณะกรรมการดำเนินการ ผู้มีเกียรติพร้อมกัน ณ ศาลาการเปรียญ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร

เวลา ๑๙:๐๐ น. * พิธีสมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน *

- อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา (ศาสตราจารย์ นายแพทย์สมพล พงศ์ไทย) ประธาน เดินทางถึงศาลาการเปรียญ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร
- ประธาน จุฑรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- พิธีกรอาราธนาศีล
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- ประธานและผู้มีเกียรติ ถวายจุดปัจจัยไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธาน กรวดน้ำ รับพร
- เสร็จพิธีสมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน

วันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

เวลา ๐๙:๐๐ น. - คณะกรรมการดำเนินการพร้อมกัน ณ มณฑลพิธีหน้าพระอุโบสถ วัดจุฬาทิศธรรมสภารามวรวิหาร

เวลา ๑๐:๐๐ น. * พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน *

- คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยบูรพา คณะกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้มีเกียรติพร้อมกันภายในพระอุโบสถ วัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร
- ผู้มีเกียรติพร้อมกัน ณ มณฑลพิธีหน้าพระอุโบสถวัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร
- อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา (ศาสตราจารย์ นายแพทย์สมพล พงศ์ไทย) ประธานในพิธี เดินทางถึงบริเวณพิธีหน้าพระอุโบสถ วัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร
- ประธาน ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ เปิดกรวยดอกไม้ ถวายความเคารพ ยกผ้าพระกฐินพระราชทาน จากพานแว่นฟ้าอุ่มประคองไว้ตรงอก ยืนตรง (ขณะนั้นดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- ประธาน ประคองผ้าพระกฐินพระราชทาน วางบนพานแว่นฟ้า หน้าอาสนสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธาน จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- ประธาน กลับไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าสำหรับห่มพระประธาน ที่วางอยู่บนผ้าไตรพระกฐินพระราชทาน ส่งให้เจ้าหน้าที่ไปให้ แก่โยยาวัจกรของวัด
- ประธาน ยกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประคอง ประนมมือหันหน้าไปทางพระประธาน กล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน เสร็จแล้ววาง หันหน้ามาทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน เสร็จแล้ววาง ผ้าพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้า ยกทั้งพานประเคนแด่ พระสงฆ์ รูปที่ ๒ และประเคนเทียนพระปาฏิโมกข์ แล้วเข้านั่งประจำที่
- พระสงฆ์ประกอบพิธีอุปัชฌาย์และสวดญัตติทุติยกรรม พระสงฆ์ องค์ที่ได้รับฉันทานุมัติให้เป็นองค์ครองกฐิน จะลงไปครองผ้า แล้วกลับขึ้นมานั่ง ณ อาสนสงฆ์

- ประธาน ถวายเครื่องบริวารพระกฐินแด่พระสงฆ์องค์ที่ครองผ้าพระกฐินเริ่มตั้งแต่บาตรจนถึงเครื่องมือก่อสร้าง
 - ผู้ร่วมพิธี ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
 - รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เรืองประเทืองสุข)
ประกาศยออดเงินโดยเสด็จพระราชกุศล เพื่อบำรุงพระอารามหลวง
 - พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ประธานสงฆ์ถวายอดิเรก
 - ประธาน กรวดน้ำ รับพร
 - ประธาน กราบลาพระรัตนตรัย กราบลาพระสงฆ์
 - เสร็จพิธีการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
-

- การแต่งกาย**
๑. พิธีสมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน ในวันศุกร์ที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ แต่งชุดผ้าไทย หรือชุดสุภาพ
 ๒. พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ในวันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ประธานฯ ผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงาน ผู้ปฏิบัติงาน ในมหาวิทยาลัย แต่งเครื่องแบบปกติขาว ผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมพิธี ฯ แต่งชุดผ้าไทย ชุดสากลนิยมหรือชุดสุภาพ

อาจารย์วิชัย กุลชาบาล

วัด คือ สถานที่ทางศาสนา โดยปกติแล้วจะมีองค์ประกอบ คือ โบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวช วัดทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่าเป็นสถาบันทางศาสนา หรือที่ตั้งแห่งสถาบันศาสนาของสังคมไทย ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศชาติ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือพระอารามหลวง ที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างจะมีฐานะเป็นที่ตั้งสถาบันศาสนาของสังคมไทยทั่วไป วัดจึงเป็นคำใช้เรียกสถาบันทางศาสนา เป็นศูนย์กลางของสังคม พุทธศาสนิกชน รวมทั้งศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนธรรมไว้ด้วยกัน

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ มาตรา ๓๑ บัญญัติไว้ว่า วัดมี ๒ ชนิด คือ

๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
๒. สำนักสงฆ์

และมาตรา ๓๒ บัญญัติไว้ว่า การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง วัดที่ได้รับอนุญาตให้สร้างและตั้งเป็นวัดตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว เมื่อได้รับประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษา จึงจะเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และวัดทุกวัดอยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์ตามกฎหมายระเบียบมหาเถรสมาคม คือคณะสงฆ์ไทย คณะสงฆ์จีนนิกายและอนัมนิกาย

จากการสำรวจและรวบรวมของกองพุทธศาสนาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ วัดมีพระสงฆ์รวมทั้งสิ้น ๓๗,๓๓๑ วัด แบ่งเป็นวัดของคณะสงฆ์ไทยรวม ๓๗,๓๐๐ วัด วัดของคณะสงฆ์จีนนิกาย ๑๔ วัด และวัดคณะสงฆ์อนัมนิกาย ๑๗ วัด โดยแยกออกตามประเภทของวัดได้ดังนี้

พระอารามหลวง ๒๙๐ วัด วัดราษฎร์ ๓๗,๐๔๑ วัด วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๑๕,๑๒๑ วัด วัดจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งสถาบันหนึ่งในสังคมไทยกล่าวคือ วัดเป็นศูนย์กลางทางสังคมในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งศิลปวิทยาการต่างๆ ตลอดทั้งเป็นที่พบปะสังสรรค์ของชุมชนอันเป็นบ่อเกิดแห่งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม

วัดหลวง หรือ พระอารามหลวง ในตำนานอารามหลวงของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายเรื่องพระอารามหลวงไว้ว่า พระอารามหลวงเป็นวัดที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างหรือ ปฏิสังขรณ์ขึ้น หรือวัดที่พระบรมวงศานุวงศ์ เจ้านาย และขุนนางสร้างขึ้นหรือบูรณปฏิสังขรณ์แล้วถวายเป็นวัดหลวง หรือพระอารามหลวง

วัดราษฎร์เป็นวัดที่สร้างขึ้นตามศรัทธา และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้ว

สำนักสงฆ์ คือ วัดที่ราษฎร์มีจิตศรัทธารวมกันสร้างขึ้น เป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ เพื่อสะดวกในการทำบุญกุศลแต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (วิสุงคามสีมา หมายถึง เขตที่พระราชทานแก่สงฆ์ เพื่อให้เป็นที่สร้างพระอุโบสถ หรือเขตที่พระสงฆ์ใช้ประกอบสังฆกรรม)

พระอารามหลวงแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ ๒ ประเภท คือ พระอารามหลวงในกรุงเทพมหานครและพระอารามหลวงในหัวเมือง แต่ละประเภทยังแบ่งเป็นชั้นอีก ๓ ชั้น คือ

๑. พระอารามหลวงชั้นเอก มี ๓ ชนิด คือ

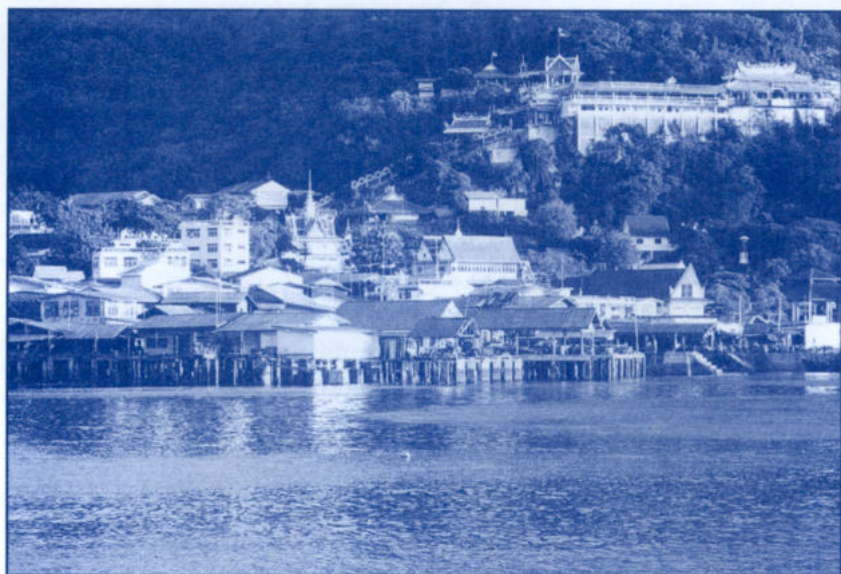
- ราชวรมหาวิหาร
- ราชวรวิหาร
- วรมหาวิหาร

๒. พระอารามหลวงชั้นโท มี ๔ ชนิด คือ

- ราชวรมหาวิหาร
- ราชวรวิหาร
- วรมหาวิหาร
- วรวิหาร

๓. พระอารามหลวงชั้นตรี มี ๓ ชนิด คือ

- ราชวรวิหาร
- วรวิหาร
- สามัญ

เกาะสีชัง

ประวัติ

วัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร

วัดจุฬาทิศธรรมสภาารามวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ประเภทวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนวิจิตรวาทย์ ตำบลท่าวังศุภเดชา อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ประชาชนทั่วไป นิยมเรียกว่า วัดเกาะสีชัง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑๒ ไร่ ๑๖ ตารางวาเป็นพระอารามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๔๓๕ และทรงประกาศพระบรมราชูทิศไว้ ณ วันที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๓๕ ทรงพระราชอุทิศเขตพระอุโบสถ กว้าง ๕ วา ยาว ๔ วา ๒ ศอก เป็นวิสุงคามสีมา ตั้งสำเนาประกาศพระราชทานที่อุปลารสีมาพระอารามใหม่ที่เกาะสีชัง ดังนี้

ประกาศพระราชทานที่อุปลารสีมาพระอารามใหม่ที่เกาะสีชัง

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามกุฏ บุรุษยรัตนราชรวิวงษ์ วรุตมพงศ์บริพัตร วรชัตติยราชินิกโรดม จตุรตันบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม

มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระสงฆ์ทั้งปวง ซึ่งอยู่ในพระอารามนี้ และพระสงฆ์ ที่จะมาแต่จาตุรทิศ และมหาชนนิกงทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่าที่เขตอุปลารสีมาวัดอัญญาคนนิมิต ซึ่งได้ทรงพระราชอุทิศถวายพระสงฆ์เปลี่ยนพระอารามที่ศิระะแหลมนั้น แต่เดิมเมื่อพระราชดำริสร้างขึ้นเป็นที่ใกล้โคจรคคาม เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ที่ใกล้ บัดนี้ หมู่บ้านยกไปตั้งห่างจากพระอารามย่อมเป็นที่ลำบากแก่พระสงฆ์

ที่จะเที่ยวโคจรแสวงหาบดินทบาท จึงทรงพระราชดำริว่า ที่เชิงยอดภูเขาพระจุลจอมเกล้า ด้านทะเลเป็นที่ใกล้หมู่บ้านและไม่เป็นที่สูง เป็นชัยภูมิที่ดี สมควรจะเป็นพระอาราม จะเป็นทีสะดวงสบายแก่พระสงฆ์ที่จะอยู่อาศัย ไม่ขัดข้องด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอารามขึ้นใหม่ในที่นี้ ทรงพระราชอุทิศที่เป็นอุปจารสีมา โดยยาวทิศตะวันตกตั้งแต่นวนชิวราชูไปตามเชิงเขายอดพระจุลจอมเกล้า ๑ เส้น ๓ วา ทิศตะวันออก ตั้งแต่เชิงเขายอดพระจุลจอมเกล้าจดทะเล ๓ เส้น ๑ วา ทิศเหนือ ตั้งแต่เชิงเขายอดพระจุลจอมเกล้า จดทะเล ๑ เส้น ๑ วา ทิศใต้ ตั้งแต่ทะเลขึ้นมาจากถนน วชิราชู ๔ เส้น ๑ วา เปลี่ยนที่เขตอุปจารสีมาวัดอัมภวงคณิมิตส่วนที่เขตอุโบสถวัด อัมภวงคณิมิตนั้นคงทรงพระราชอุทิศเป็นของสงฆ์ไม่เพิกถอน กับทรงพระราชอุทิศเขต พระอุโบสถ พระอารามที่สถาปนาขึ้นมาใหม่นี้ โดยยาว ๔ วา ๒ คอก กว้าง ๕ วา เป็น วิสุคามสีมา ยกเป็นแผนกหนึ่งต่างหากจากพระราชอาณาเขต เป็นที่วิเศษสำหรับ พระสงฆ์ ซึ่งมาแล้วและจะมาแต่จตุรทิศ ได้อาศัยทำสังฆกรรมน้อยใหญ่มีอุโบสถเป็นต้น ตามพระวินัยนิยมบรมพุทธานุญาตทุกประการ

ประกาศพระบรมราชูทิศไว้ ณ วันที่ ๙ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ พระพุทธศาสนากาล ๒๔๓๕ พรรษา เป็นวันที่ ๘๖๔๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้^๑

ในการสถาปนาวัดจุฬาทิศธรรมสมาธามนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์จะให้ เป็นพระอารามขนาดเล็ก มีพระภิกษุจำพรรษาไม่เกิน ๑๐ รูป

ในการสถาปนาพระอารามระยะแรกนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุ ดังนี้^๒

๑. พระอุโบสถ กว้าง ๔ วา ๙ นิ้ว ยาว ๘ วา ๒ คอก ๙ นิ้ว เสาไม้ พื้นปู กระดานไม้กระยาเลย หลังคามุงจาก แต่ทรงพระราชอุทิศเขตพระอุโบสถเป็นวิสุคามสีมา กว้าง ๕ วา ยาว ๔ คอก

๒. ศาลาการเปรียญ กว้าง ๔ วา ๒ นิ้ว ยาว ๖ วา ๒ คอก ๙ นิ้ว เสาไม้ พื้นปู กระดานไม้กระยาเลย หลังคามุงกระเบื้อง

๓. มณฑปพระพุทธรบาท กว้าง ๕ เมตร ยาว ๔ เมตร เฉพาะรอยพระพุทธรบาท กว้าง ๑๑ นิ้ว ยาว ๒๕ นิ้วครึ่ง หนา ๑ นิ้ว ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา ตำรงราชานุภาพ ทรงได้มาจากพุทธคยาประเทศอินเดีย

๑. กรมพระอาลักษณ์, ราชกิจจานุเบกษา (เลขที่ ๙, ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๓๕) หน้า ๑๐๒ - ๑๐๓
๒. หม่อมอนุยัณต์ศิริวงศ์ (พระยาราชสีหยศ ม.ร.ว.เพ็ก ตราการ), เอกสารหมายเลข ศ.๓ ๗๖/๑๘ (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชศรัทธาในพระพุทธบาท
นี้มาก จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีงานฉลองและงานเทศกาลนมัสการประจำปี ขณะที่
พระองค์เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับที่พระราชวังจันทราชราชฐาน

นักขัตฤกษ์นมัสการพระพุทธบาท ที่เกาะสีชังปีนี้โปรดให้เริ่มงานใน วันที่ ๑๖
พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ ครั้ง รุ่งขึ้นวันที่ ๑๗ จนถึงวันที่ ๑๙ สามวันเป็นสมัยกาล
บูชาพระพุทธบาทเป็นเสร็จการในวันที่ ๒๐

๔. ฎีก้าห้าห้อง ๑ หลัง กว้าง ๒ วา ๒ สอก ๘ นิ้ว ยาว ๗ วา เสาไม้ พื้นปู
กระดานไม้กระยาเลย หลังคามุงกระเบื้อง

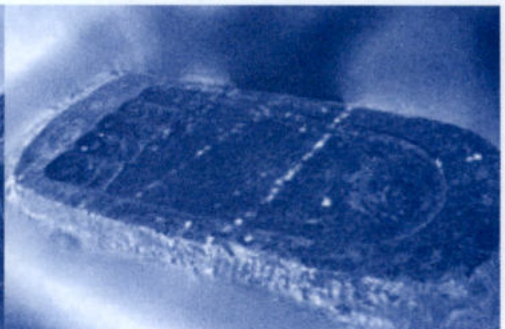
๕. ฎีก้าห้าห้อง ๑ หลัง กว้าง ๒ วา ๒ สอก ๘ นิ้ว ยาว ๔ วา ๒ สอก เสาไม้ พื้น
ปูกระดานไม้กระยาเลย หลังคามุงกระเบื้อง

๖. หอระฆัง กว้าง ๑ วา ๑ สอก เสาไม้ พื้นปูกระดานไม้กระยาเลย หลังคามุง
กระเบื้อง

๗. ศาลาสองห้อง ๑ หลัง กว้าง ๑ วา ๓ สอก ยาว ๘ วา เสาไม้ พื้นปูกระดาน
ไม้กระยาเลย หลังคามุงกระเบื้อง

๘. ศาลาริมทะเลสองห้อง ๑ หลัง กว้าง ๒ วา ยาว ๒ วา ๒ สอก

ในการก่อสร้างปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุต่างๆ ในวัดจุฬาทิศธรรมสภารามนี้ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระมงกุฎทิพยมณี (พระพุดอาจารย์ มา อินสโร) เป็นผู้กำกับ
การก่อสร้างและพระครูศรีฉิ่งคสังวร (เทียน) วัดจุฬาทิศธรรมสภารามเป็นผู้ช่วย

มูลเหตุของการสร้างวัด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสเกาะสีชังด้วยเรือพระที่นั่งสยามอรสมพล ทรงปฏิสังขรณ์พระอาราม ซึ่งราษฎรร่วมใจกันสร้างไว้ที่แหลมด้านทิศใต้ของเกาะสีชัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาทิพากรวงษ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) สร้างเสนาสนะดังต่อไปนี้

๑. พระอุโบสถ กว้าง ๓ วา ยาว ๔ วา ๒ ศอก สูง ๓ วา

๒. ศาลาการเปรียญ ๑ หลัง

๓. กุฏิฝากระดาน ๗ หลัง

แต่ไม่ได้พระราชทานนามพระอาราม ชาวบ้านเรียกกันว่า วัดเกาะสีชัง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงยกพระอารามนี้ขึ้นเป็นพระอารามหลวง และพระราชทานผ้ากฐินเป็นประจำทุกปี^๓

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเกาะสีชังทรงพระราชดำริว่า เกาะสีชังมีอากาศดีควรจะเป็นที่พักผ่อนตากอากาศได้ ประกอบกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) และพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระวรราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) ทรงพระประชวร นายแพทย์กราบบังคมทูลแนะนำให้เสด็จแปรพระราชฐาน ไปประทับในที่ที่ได้รับอากาศทางทะเล จึงทรงเลือกเกาะสีชังและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ขึ้น

ครั้นวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จสวรรคต การบูรณปฏิสังขรณ์วัดจุฬาทิศธรรมสภาราม จึงเป็นอันระงับไป แต่พระครูศรีฉิ่งคลังวร (จิตร) ไม่ได้ละความพยายามได้ติดต่อกับพระพิพิธพลภักดี (พระยาพิพิธมนตรี ปุย คชเสนี) ผู้ว่าราชการเมืองสมุทรปราการ พระพิพิธพลภักดีมีหนังสือกราบเรียนเสนาบดีกระทรวงนครบาลเพื่อการนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ก็ได้ทรงให้เตรียมสถานที่ตรงที่เป็นลานดิน เพื่อจะสร้างพระอุโบสถ แต่ยังมีได้ลงมือก่อสร้าง ก็ทรงพระประชวรและสิ้นพระชนม์ในวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

๓. กรมพระอาลักษณ์, ราชกิจจานุเบกษา (เลขที่ ๒, วันอาทิตย์, เดือน ๑๑, แรม ๗ ค่ำ ปีมจ ๑๒๓๖) หน้า ๒๔๑

ครั้นถึงสมัยพระครูสุทธีรัต (ปาน) เนื่องจากวัดจุฬาทิศธรรมสภาารามว่างเว้นจากเจ้าอาวาสมานานและขาดการบูรณะปฏิสังขรณ์ ทำให้พระอารามทรุดโทรมมากจนเกือบจะเป็นวัดร้าง พระครูสุทธีรัต (ปาน) จึงได้ทำการก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุไว้มากมาย เช่น

๑. พระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูน กว้าง ๗ เมตร ยาว ๑๔ เมตร มีช่อฟ้า หลังคามุงกระเบื้อง หน้าต่างด้านละ ๕ ช่อง ประตูด้านละ ๑ ประตู ภายในพระอุโบสถมียกพื้นไม้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ด้านหลังพระประธานเป็นหีบบังตา มีประตู ๒ ประตู

๒. ศาลาการเปรียญเป็นเรือนไม้ โดยผาติมากรรมมาจากวัดกลางวรวิหาร อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ กว้าง ๙ เมตร ยาว ๑๒ เมตร ศาลาการเปรียญหลังนี้ทรุดโทรมมามาก พระครูสุทธีรัต (เจริญ) ได้รื้อเพื่อสร้างศาลาการเปรียญหลังปัจจุบัน

๓. กุฏิสงฆ์ ๕ หลังเป็นเรือนไม้ทั้งหมด กุฏิเหล่านี้ทรุดโทรมจนไม่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรได้ พระครูสุทธีรัต (เจริญ) ได้รื้อเพื่อสร้างกุฏิหลังใหม่

สมัยพระครูสาธิตธรรมนาท (โพธิ์) ได้ก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๑ ปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ด้วยเงินบริจาคของชาวเกาะสีชัง มีนายชวน โล่เลี้ยง เป็นหัวหน้า นายบันเทิง เพียรทอง เป็นผู้ดำเนินการ สิ้นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างบ่อน้ำฝนด้วยเงินบำรุงของจังหวัด สมัยนายสมพร ธนสถิต เป็นนายอำเภอศรีราชา นายกริชทอง บัญญัติ เป็นปลัดหัวหน้ากิ่งอำเภอเกาะสีชัง สิ้นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๓ สร้างกุฏิเจ้าอาวาส “อาศรมสุทธิ-สาธิต” เป็นอาคาร ๒ ชั้น ทรงไทยประยุกต์ ชั้นล่างคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นบนเป็นเครื่องไม้ ด้วยเงินโดยเสด็จพระราชกุศลพระภิกษุพระราชาทานบริษัทวิวัฒน์ จำกัด และเงินบริจาคของชาวเกาะสีชัง สิ้นเงิน ๑๗,๐๐๐ บาท กุฏิหลังนี้ประสพอัคคีภัยเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๓

พ.ศ. ๒๕๐๓ สร้างอาศรมสุทธีรัต เป็นอาคารทรงไทย คอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๓ เมตร ยาว ๕ เมตร สูง ๕ เมตร หลังคามุงกระเบื้อง เพื่อเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อของพระครูสุทธีรัต (ปาน) สิ้นเงิน ๗,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๔ สร้างทางขึ้นพระพุทธรูปบาทสายใหม่ ยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร ด้วยเงินบริจาคของข้าราชการและประชาชน สิ้นเงิน ๒๕,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างบ่อน้ำฝน กว้าง ๕ เมตร ยาว ๘ เมตร ลึก ๒ เมตร ด้วยเงินงบประมาณ สิ้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างอาคารเรียนโรงเรียนจุฬาภรณศาสตร์ ๑ หลัง เป็นอาคาร ๗ ห้องเรียน แต่ละห้องกว้างประมาณ ๗ เมตร ยาว ๑๐ เมตร พร้อมด้วยบ้านพักครู ๒ หลัง กว้าง ๔ เมตร ยาว ๘ เมตร ด้วยเงินโดยเสด็จพระราชกุศลพระภิกษุพระราชาคณะสงฆ์ และพระภิกษุพระราชาคณะสงฆ์ที่พร้อมและเงินสะสมของวัด สิ้นเงิน ๔๕๕,๐๐๐ บาท

สมัยพระครูสุทธาภิรัต (เจริญ) ได้ก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๑๒ เปลี่ยนสังกะสีมุงหลังคากุฏิ ๒ หลัง ด้วยเงินบริจาค สิ้นเงิน ๕,๕๐๐ บาท

สร้างอาคารรับรองอาคันตุกะและใช้เป็นสถานที่เรียนปริยัติศึกษา เป็นอาคารทรงไทยชั้นเดียว คอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๖ เมตร ยาว ๘ เมตร สูง ๑๐ เมตร หลังคามุงสังกะสี ด้วยเงินบริจาค สิ้นเงิน ๑๔,๐๐๐ บาท

สร้างหอนั่งเป็นอาคารทรงไทย คอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๔ เมตร ยาว ๖ เมตร หลังคามุงสังกะสี ด้วยเงินสะสมของวัดและเงินบริจาค สิ้นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุ

๑. พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปหล่อปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย หน้าตักกว้าง ๔๑ นิ้ว ความสูงจากทับเกษตรถึงพระเศวตมาลา ๕๑ นิ้ว มีพุทธลักษณะงดงามยิ่ง ตามประวัติกล่าวว่า พระอาจารย์จูก เป็นชาวรามัญปากลัดได้อัญเชิญมาเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเกาะสีชัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ ดังปรากฏข่าวในพระราชกิจจานุเบกษาว่า

วันที่ ๑ มิถุนายน รัตนโกสินศก ๑๑๐ เวลาบ่าย ๔ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปในพระอุโบสถเกาะสีชัง ทรงเปิดทองพระประธาน พระสงฆ์สวดชัยมงคล ๕ รูป และเจ้าพนักงานประโคมพิณพาทย์พร้อมกันแล้วเสด็จขึ้น เจ้าพนักงานปิดทองพระพุทธรูปนั้นต่อไปจนเสร็จ^๑

๑. กรมพระอภัยมณี, ราชกิจจานุเบกษา (เลขที่ ๘, ๗ มิถุนายน ๒๕๔๔) หน้า ๗๔

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
สถาปนาวัดอัษฎางนิมิตรและวัดจตุททิศธรรมสมากรมแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้อัญเชิญมาเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดอัษฎางนิมิตรและวัดจตุททิศธรรมสมากรม
ตามลำดับ

๒. พระอุโบสถ

๓. ศาลาการเปรียญ

๔. พระพุทธรูปจำลองและมณฑป

๕. หอระฆัง

๖. พระวิหารพระสังกัจจายน์

๗. อาศรมสุทธรัต

๘. หอน้ำ

๙. ภูมิสงฆ์ ๕ หลัง

๑๐. อาคารโรงรถ

๑๑. พระไตรปิฎกพร้อมตู้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พ.ศ. ๒๔๓๓

๑๒. ธรรมมาสน์ ได้รับพระราชทานในงานพระเมรุพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๕๓

๑๓. ธรรมมาสน์ปาฏิโมกข์ ได้รับพระราชทานในงานพระศพสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้า
สุทมาลศรี พระอัครราชเทวี

๑๔. ธรรมมาสน์ประจำพระอุโบสถ นายวิเชียร นางรัศมี อุดมผล สร้างถวาย สิ้นเงิน
๕,๐๐๐ บาท

๑๕. ธรรมมาสน์ประจำเมรุ สร้างด้วยเงินของวัด สิ้นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

๑๖. โต๊ะหมู่หมุกหมู่ ๙ ประจำพระอุโบสถ

ธรณีสงฆ์และผลประโยชน์

พ.ศ. ๒๕๑๑ นายถ้อย แซ่ตั้ง ได้ถวายที่ดินเนื้อที่กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๒ เมตร
ที่ดินอยู่ที่ถนนวิจิตรวาทย์ ตำบลท่าเทววงศ์ กิ่งอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี เป็นธรณีสงฆ์
ของวัดจตุททิศธรรมสมากรม

พ.ศ. ๒๕๒๔ นายประยูร อยู่แสนสุข ไวยาจักรของวัดจตุททิศธรรมสมากรมได้
ทำสัญญาให้สโมสรชาวเกาะสีชังเช่า ค่าเช่าปีละ ๑,๒๐๐ บาท

การศึกษา

ฝ่ายปริยัติศึกษา แต่เดิมมาวัดจุฬาทิศธรรมสภาารามไม่มีสำนักเรียนที่จะให้การศึกษาด้านธรรมศึกษาและบาลีศึกษา พระภิกษุสามเณรผู้สนใจใฝ่ศึกษา มักศึกษาด้วยตนเองหรือไปศึกษาในสำนักเรียนอื่นๆ

สมัยพระครูสุทธีริต (ปาน) เป็นเจ้าอาวาส ได้ชวนช่วยจัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น และจัดให้มีการศึกษาด้านธรรมศึกษา มีพระครูสุทธีริต (ปาน) เป็นอาจารย์สอน เคยส่งนักเรียนเข้าสอบในสนามหลวงและสอบได้หลายรูป

สมัยพระครูสาธิตธรรมนาท (โพธิ์) ได้จัดการสอนด้านธรรมศึกษา มีชั้นนักธรรมเอก - โท - ตรี และบาลีศึกษา ทั้งสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนต่อที่กรุงเทพมหานครด้วย

สมัยพระครูสุทธาภิรัต (เจริญ) มีการสอนด้านธรรมศึกษาและนวกศึกษาแก่พระภิกษุบวชใหม่ ทั้งเป็นราชภัฏและประชาชนทั่วไป และส่งเข้าสอบในสนามสอบจังหวัดชลบุรี ปรากฏว่าสอบได้ทุกปี

ลำดับและประวัติเจ้าอาวาส

๑. พระครูศรีนังคสังวร (เทียน) (๒๔๓๕ - ๒๔๓๗)
๒. พระครูศรีนังคสังวร (จิตร) (๒๔๓๗ - ๒๔๕๖) และ (๒๔๕๖ - ๒๔๗๗)
ไม่มีเจ้าอาวาสมีแต่พระภิกษุรักษาการ คือ พระอาจารย์เขียว และพระอาจารย์หลงตามลำดับ
๓. พระครูสุทธีริต (ปาน) เมื่อกศรี ฆมมปาโล) (๒๔๗๗ - ๒๔๙๗)
๔. พระครูสาธิตธรรมนาท (โพธิ์ ศรีธนะ ฐานุตตโม) (๒๔๙๙ - ๒๕๐๘)
๕. พระครูสุทธาภิรัต (เจริญ เจริญศรี วุฒนธมโม) (๒๕๑๒ - ๒๕๒๙)
๖. พระครูศรีนังคสังวร (เริ่ม ปรโม) (๒๕๒๙ - ๒๕๔๐)
๗. พระครูศรีนังคสังวร (ปอ จนทวนโณ) (๒๕๔๐ - ๒๕๔๑)
๘. พระครูสาธิตธรรมนาท (โพธิ์ ศรีธนะ ฐานุตตโม) (๒๕๔๑ - ๒๕๔๔)
๙. พระครูคลังกจิการบริหาร (สวัสดิ์ บริสุทธิ์ อุตตมวิโส) (๒๕๔๔ - ปัจจุบัน)

พระครูขลังคกิจบริหาร
(สวัสต์ดี บิริสุทธิ อุตตมวโส)

ประวัติเจ้าอาวาสปัจจุบัน

พระครูชลังคกิจบริหาร (ส่วสดี บริสุทธิ์ อุตตมวิโส) เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ตำบลบ้านหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี บิดาชื่อนายผาด ประสพผล มารดาชื่อนางสม บริสุทธิ์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนหนองขามไตรราษฎร์อำรุง อำเภอศรีราชา โดยมีพระครูวิริยาภรณ์ (เริ่ม ปรมุ) เป็นพระอุปัชฌาย์ และได้ศึกษาพระปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๕๑๙ สีกออกมาประกอบธุรกิจของครอบครัวระยะหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๒๐ อายุครบ ๒๐ ปี จึงอุปสมบทที่วัดใหม่เกตุงาม ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีพระครูสุนทรพัฒนกิจ (เปี่ยม) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ศึกษาภาษาบาลีที่วัดใหญ่อินทาราม อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ๒ ปี จากนั้นได้ไปอยู่ที่สำนักปฏิบัติธรรมของหลวงพ่ोजำเนียร จังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงย้ายมาอยู่ที่วัดจุฬาทิศ ธรรมสภาราม

พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้รับสมศักดิ์เป็น พระครูชลังคกิจบริหาร

พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม

พระครูชลังคกิจบริหาร (ส่วสดี บริสุทธิ์ อุตตมวิโส) ได้บูรณะปฏิสังขรณ์และพัฒนาพระอารามให้มีสภาพาวรรมันคงดังสภาพปัจจุบัน

ประวัติเกาะสีชัง

นาม "สีชัง" นี้ จะมีมาแต่ครั้งใดไม่ปรากฏ หลักฐานแน่ชัด เท่าที่พบหลักฐานจากหนังสือ กำสรวลศรีปราชญ์ ซึ่งแต่งไว้เมื่อราวปี พุทธศักราช ๒๒๓๕ เรียกเกาะสีชังว่า สระชัง จากหลักฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านาม "สระชัง" คงจะเรียกขานกันมาก่อนปีพุทธศักราช ๒๒๓๕ เข้าใจว่า ต่อมาการออกเสียง "สระชัง" อาจเพี้ยนไปเป็น "สีชัง" ตำนานอีกตำนานหนึ่งคำว่า สีชัง เพี้ยนมาจาก สีหังษ์ ซึ่งแปลว่า แข็งสิงห์ บ้างก็ว่า สี กับ ชัง เป็นชื่อบุคคลผู้มาตั้ง รกรากทำมาหากินอยู่บนเกาะนี้เป็นคู่แรก อย่างไรก็ดีตาม คำว่า สระชัง น่าจะมีความไพเราะและมีความหมายมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า สระชัง หมายถึง การชะล้างเอาความเกลียดชังออกไป (มิได้หมายถึงสระน้ำแห่งความชิงชัง) ในสมัยโบราณเมื่อการเดินทางค้าขายกับต่างประเทศ ยังใช้การคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นสำคัญ ไทยเราได้มีการค้าขายกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในบรรดาสินค้าที่นำ

ไปขายมีเครื่องสังคโลกรวมอยู่ด้วย ในสมัยนั้นเรือสินค้าของไทยเป็นจำนวนมากได้
อับปางในบริเวณอ่าวไทยด้านตะวันออกบริเวณเกาะสีชัง พัทยา และสัตหีบ ในขณะที่
เรือสินค้าเดินทางออกมาจากปากอ่าวเข้าสู่ทะเลใหญ่ ไม่มีสิ่งใดเป็นที่หมายแห่งสายตา
จะมีก็แต่เกาะสีชังเท่านั้น เมื่อชาวเรือแล่นเรือมาถึงบริเวณนี้และมองเห็นเกาะสีชัง
จึงเรียกบริเวณนี้ว่า สระชัง ซึ่งหมายถึงบริเวณที่เป็นห้วงน้ำอันกว้างใหญ่ คำว่า สระชัง
ได้กลายมาเป็น สีชัง ในปัจจุบัน

จากหลักฐานต่างๆ แสดงว่าได้มีการเรียกชื่อเกาะสีชังว่า สระชัง กันมาแต่เดิม
แล้ว อย่างน้อยก็ก่อนปีพุทธศักราช ๒๒๓๕ หลังจากนั้นยังไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด
ว่า คำว่า สระชัง ได้เลื่อนมาเป็น สีชัง ตั้งแต่สมัยใด จากหลักฐานทางวรรณคดีเท่าที่พบ
ปรากฏว่าได้มีการใช้คำว่า สีชัง เมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๓๗๐ อันเป็นปีที่ นายมี
ศิษย์ของท่านสุนทรภู่เดินทางไปเมืองกลาง และได้แต่งนิราศกลางไว้ ดังปรากฏใน
คำกลอนตอนหนึ่งว่า

เหลียวเห็นเกาะสีชังนั่งพิบิจ
ให้นักกล้วนน้องหญิงจะชิงชัง

เฉลียวคิดถึงนุขที่สุดหวัง
ถ้าเป็นตั้งชื่อเกาะแล้วเคราะห์กรรม

หลังจากนั้นมาได้มีการใช้คำว่า สีชัง แพร่หลายขึ้น และคงจะไม่มีใครเลื่อนไป
เรียกเป็นอย่างอื่นอีกต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการจดบันทึกชื่อของสถานที่แห่งนี้ลงใน
ทำเนียบของทางราชการ

กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
พระองค์ได้เสด็จประพาสเกาะสีชัง โดยเรือกลไฟที่ต่อในประเทศไทย ชื่อ สยามอรสมุผล
และได้มีการยกเกาะสีชังขึ้นเป็นอำเภอเกาะสีชัง ขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้มีการยุบอำเภอเกาะสีชังเป็น
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง ขึ้นกับอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ต่อมาเมื่อ
วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๖ กระทรวงมหาดไทยได้ออกกิ่งอำเภอเกาะสีชังจาก
อำเภอเมืองสมุทรปราการไปขึ้นกับอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ปัจจุบันเกาะสีชังเป็น
อำเภอในจังหวัดชลบุรี เกาะสีชังได้ชื่อว่าเป็นภูมิสถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ด้วยเหตุนี้จึง
เชื่อกันว่าการที่ผู้เจ็บป่วย หรือร่างกายไม่แข็งแรงหากได้รับอากาศบริสุทธิ์แล้ว จะทำให้
ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงขึ้นได้ ประกอบกับเกาะสีชังนี้มีภูมิประเทศที่สวยงามเป็นที่

รมรีน มีทั้งทะเลและป่าเขาลำเนาไพร ที่มีความงามตามธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วย
ประเทืองใจให้ชุ่มชื่น และเมื่อผู้ใดมีความสบายกาย สบายใจปราศจากโรคภัยไข้เจ็บแล้ว
ผู้นั้นก็ย่อมจะมีอายุยืนนาน โดยเหตุที่เกาะสีชัง เป็นสถานที่ที่มีอากาศดีมีภูมิประเทศที่
สวยงาม ประกอบกับอยู่ไม่ไกลเมืองหลวงมากนัก บรรดาเจ้านาย ข้าราชการ ประชาชน
ทั่วไป ตลอดจนชาวต่างประเทศ ต่างก็นิยมมาพักผ่อน พักฟื้นและรักษาตัวกันเป็น
จำนวนมากในอดีต เท่าที่ปรากฏในหลักฐาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔ เคยเสด็จประพาสเกาะสีชังโดยเรือกลไฟสยามอรสมุพลนับเป็นครั้งแรกที่
พระมหากษัตริย์เสด็จฯ ยังเกาะสีชัง เกาะสีชังในสมัยรัชกาลที่ ๔ ยังไม่มีประชาชน
อาศัยอยู่มากนัก ด้วยเพิ่งจะเริ่มเข้ามาอยู่กันไม่กี่ครัวเรือน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเกาะสีชังอยู่เนืองๆ ทุกครั้งที่เสด็จฯ จะมีมายเสม ซึ่งเป็นหญิง
ชาวเกาะที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นที่นับถือของชาวเกาะได้เข้าเฝ้าฯ ทุกครั้ง ญาติพี่น้องของยายเสม
เป็นผู้ที่มีอายุมากด้วยกันทุกคน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริส
สรรเสริญเกาะสีชังว่าเป็นสถานที่ ที่อากาศดี ดังนั้น ผู้ที่อยู่บนเกาะจึงมีอายุยืนนาน
ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส
เกาะสีชังนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว) ก็เคยตามเสด็จฯ มาด้วยหลายครั้ง

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จประพาส
เกาะสีชังหลายครั้ง ได้เสด็จประทับอยู่ที่เกาะแห่งนี้แต่ละครั้งเป็นเวลานานๆ เริ่มแต่ปี
พุทธศักราช ๒๔๓๑ เมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงพระประชวร
แพทย์หลวงได้ถวายความเห็นฯ ควรให้เสด็จฯ ไปประทับ ณ สถานที่ซึ่งได้รับอากาศ
ทะเล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาภาณุวงศ์
(พร) จางวางมหาดเล็กเชิญเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ออกมา
ประทับรักษาพระองค์ ณ เกาะสีชัง โดยประทับแรมที่เรือนของราชการ ซึ่งเดิมเป็นที่พัก
ให้ฝรั่งเช่า อยู่ติดต่อกับเขตวัดเกาะสีชัง สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ
ประทับที่เกาะสีชังครั้งนี้ เป็นเวลา ๘ เดือน ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ ซึ่งเป็นเวลา
เดียวกันกับที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ประทับอยู่ที่เกาะสีชังนั้น
พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี ทรงพระประชวร แพทย์ได้ถวายการรักษา
พยาบาลในกรุงเทพมหานครเป็นเวลานาน แต่พระอาการประชวรไม่ทุเลา แพทย์จึงได้
ถวายความเห็นฯ ควรจะแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ที่ซึ่งได้รับอากาศทะเล พระอาการ

คงจะทุเลาขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระราชดำริว่า ขณะนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ก็ประทับอยู่ที่เกาะสีชังแล้ว เป็นการสมควรที่พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี จะเสด็จประทับอยู่กับ พระราชโอรส ดังนั้น พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี จึงเสด็จ มาประทับ ณ เกาะสีชัง ในโอกาสนั้นด้วย แต่โดยเหตุที่มีได้มีการเตรียมสร้างพลับพลาประทับ ไว้เป็นการล่วงหน้า ด้วยเป็นการเสด็จฯ อย่างกะทันหัน พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี จึงต้องเสด็จประทับอยู่ในเรือพระที่นั่ง แต่เมื่อเรือพระที่นั่งจอดอยู่ใน อ่าวที่เกาะสีชังนั้น ถูกคลื่นลมแรงทำให้เรือโคลงเคลงเป็นอันมาก ด้วยในฤดูนั้นเป็นฤดู มรสุมเป็นเหตุให้พระอาการของพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี กลับทรุดหนักขึ้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้ปลุกกระโจมที่ปักขึ้นใต้ต้นมะขาม ใกล้ที่ประทับซึ่งสมเด็จพระ เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ประทับอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเสด็จฯ ขึ้นประทับบน เกาะสีชังเพียง ๗ วัน พระอาการของพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี ทุเลาลง จึงเสด็จฯ ออกจากเกาะสีชัง เพื่อประพาสหัวเมืองชายทะเลด้านตะวันออกต่อไป โดยเหตุ ที่เกาะสีชังเป็นภูมิสถานที่เหมาะสำหรับการพักผ่อนรักษาความเจ็บป่วยต่างๆ ได้ดี ด้วย เป็นที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์มีภูมิประเทศอันสวยงาม บรรดาเจ้านาย ขุนนาง ชาวต่างประเทศ นิยมมาพักผ่อนและพักผ่อนรักษาตัวกันที่เกาะนี้ ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ สมเด็จพระเจ้า ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ซึ่งมีพระชนมายุเพียง ๓ พรรษา ทรงประชวรพระอาการ มาก แพทย์หลวงได้ถวายคำแนะนำให้มารักษาพระองค์ ณ เกาะสีชัง เพื่อพระอาการ ประชวรจะได้ดีขึ้น ดังนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ จึงได้เสด็จฯ มาประทับรักษาพระองค์ ณ เกาะสีชัง เช่นเดียวกับเจ้านายองค์อื่นๆ โดยเหตุที่สมเด็จพระ เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ มีพระอาการประชวรมาก ไม่สามารถรักษาให้ หายขาดได้ เพียงแต่พระอาการทุเลาลงเท่านั้น พระองค์จึงจำเป็นต้องประทับอยู่ ณ เกาะแห่งนี้เป็นเวลาแรมปี ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ เสด็จฯ มาทรงอภิบาลพระราชโอรสด้วย และเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ เกาะสีชัง เป็นเวลานานๆ ในโอกาสนี้ พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสิ่งต่างๆ ไว้ หลายแห่ง ทั้งที่ประทับ สะพาน ถนนหนทาง และถาวรวัตถุอื่นๆ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระทัยห่วงใยในพระอาการประชวรของพระราชโอรส เป็นอันมาก ครั้นเมื่อพระอาการประชวรค่อยทุเลาลง ก็พอพระทัยและพระราชทาน นามของสถานที่ต่างๆ ที่เกาะสีชังเป็นจำนวนมาก ในช่วงปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ - ๒๔๓๕

การก่อสร้างบนเกาะสี่ซัง

พ.ศ. ๒๔๓๒ (รศ. ๑๐๘) ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างตึก ๓ หลังบริเวณแหลมวัง และด้านใต้ลงมาบริเวณชายหาด โดยพระราชทานให้เป็นสถานที่สำหรับผู้ป่วยไข้รักษาตัว คือ ตึกวัฒนา ตึกม่งศรี และตึกอภิรมย์ ซึ่งตึกดังกล่าวยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

เสด็จพระราชดำเนินครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๔๓๔ (รศ. ๑๑๐) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัชฎาภรณ์ธิดาสุทธินราธิราชประสูติ พระอาการมากจึงได้เสด็จฯ มาประทับรักษาพระองค์ที่เกาะสี่ซังนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้ว่าจ้างชุดบ่อใหญ่สำหรับรับน้ำฝนให้ราษฎรใช้สอยบ่อหนึ่ง พระราชทานชื่อว่า “บ่ออัชฎาภรณ์” ประทับอยู่กับ ๒ ราตรี พระองค์จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ

เสด็จพระราชดำเนินเป็นครั้งที่ ๓

เมื่อเสด็จฯ กลับครั้งที่ ๒ แล้ว ต้องเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับที่เกาะสี่ซังอีกครั้ง ในเวลาใกล้เคียงกัน เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอกลับทรงพระประชวรอีก โอกาสนี้ได้ เสด็จพระราชดำเนินประพาสในที่ต่าง ๆ จนทั่วบริเวณเกาะและทรงพระราชดำริที่จะบำรุงเกาะนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นไป เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรบนเกาะและผู้ที่พักอาศัยบนเกาะนี้ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างสถานที่ต่างๆ แล้วพระราชทานชื่อสถานที่ สิ่งก่อสร้างตลอดจนชื่อยอดเขา เนิน ผา ถ้ำ เรือก รั่มไม้ ตามชื่อผู้ที่ได้ฉลองพระเดชพระคุณและได้โดยเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นทั้งหมด รวมเวลาที่ประทับบนเกาะสี่ซังครั้งนี้เป็นเวลา ๒ เดือน

เกาะสี่ซังมีเกาะบริวารรวม ๘ เกาะคือ

๑. เกาะขามใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสี่ซัง
๒. เกาะขามน้อย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสี่ซัง
๓. เกาะโปร่ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสี่ซัง
๔. เกาะร้านดอกไม้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสี่ซัง
๕. เกาะสัมปันย้อ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะสี่ซัง
๖. เกาะยายท้าว ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสี่ซัง
๗. เกาะค้ำควา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสี่ซัง
๘. เกาะท้ายตาหมื่น ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสี่ซัง

เกาะสีชังยังมีสถานที่ที่สำคัญ ดังนี้

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ และมณฑปรอยพระพุทธรบาท

ตั้งอยู่บนเขาห่างจากท่าเรือเหววงศ์ไปทางด้านเหนือของเกาะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเกาะสีชังให้ความเคารพนับถือ ลักษณะเป็นถ้ำซึ่งดัดแปลงเป็นศาสนสถาน ที่ผสมผสานด้วยสถาปัตยกรรมจีนและไทย จากบริเวณศาลมองเห็นทิวทัศน์บ้านเรือนด้านหน้าเกาะได้ชัดเจนศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่นอกจากจะเป็นที่เคารพสักการะของคนสีชังแล้ว

ยังเป็นที่สักการะที่ชาวต่างประเทศให้ความเคารพนับถือกันมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีน มีคนมาบวงสรวง กราบไหว้กันอย่างเนืองแน่น ส่วนมณฑปรอยพระพุทธรบาทนั้น อยู่สูงขึ้นไปบนยอดเขาเดียวกับศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ รัชกาลที่ ๕ ทรงอัญเชิญมาประดิษฐานไว้บนยอดเขา ซึ่งเป็นจุดชมทิวทัศน์ทะเลอันสวยงามได้โดยรอบ

ช่องเขาขาด หรือ ช่องอิศริยาภรณ์

อยู่ด้านหลังของเกาะ หากนั่งเรือผ่านจะเห็นเป็นช่องเขา ในบริเวณมีสะพานสำหรับเดินชมทิวทัศน์ สามารถชมพระอาทิตย์ตกได้สวยงาม มีหาดหินกลม ซึ่งเต็มไปด้วยหินกลมๆ ขนาดต่างๆ มากมาย ในอดีตเคยเป็นที่ตั้งพลับพลาที่ประทับชมทิวทัศน์ของรัชกาลที่ ๕ สำหรับท้องทะเลแถบนี้มีหาดหินก้อนกลมเกลี้ยงเป็นที่มาของชื่อหาด ส่วนบริเวณช่องเขาขาดจะมีทางเดินสีขาว ทอดตัวยาวลงสู่เบื้องล่างลดระดับไปตามไหล่เขา โดยทางเดินสายนี้ ๒ ข้างทางประดับประดาไปด้วยดวงไฟหงส์ไปจนสุดสาย

หาดถ้ำเขาพัง

เป็นชายหาดแห่งเดียวของเกาะ อยู่ทางด้านตะวันตก มีลักษณะเป็นชายหาดกว้าง สะอาดและสวยงาม มีทรายละเอียดสีขาว น้ำใสสะอาด เป็นหาดยาวเหยียดเป็นรูปวงพระจันทร์ บริเวณตอนเหนือของหาดเป็นแหลมชื่อว่า แหลมถ้ำพัง ซึ่งเป็นจุดชมวิวยามพระอาทิตย์ตก

พระจุฬาราชราชนาน

พระราชวังกลางทะเล เป็นพระราชวังกลางทะเลแห่งเดียวของไทยตั้งตามและล้ำค่า อยู่ห่างจากท่าหวงศ์ลงมาทางใต้ของเกาะ สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อเป็นที่ประทับในฤดูร้อน มีสิ่งก่อสร้างตั้งอยู่ตามชั้นเนินเขาที่สูง ต่ำลดหลั่นกัน อย่างงดงามประกอบด้วยพระที่นั่ง ๔ องค์ พระตำหนัก ๑๔ หลัง ศาลา ๑ หลัง มีสวนดอกไม้ สระ ธารน้ำ น้ำพุ ถ้ำและหน้าผา ภายในบริเวณมีสภาพภูมิทัศน์ที่งดงามตกแต่งตามลักษณะอุทยาน ในพระราชวังของประเทศตะวันตกประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างดังต่อไปนี้

เรือนเขียว

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงโปรดเสด็จมายังเกาะสีชังเป็นประจำโดยเรือกลไฟ และประทับแรมบนเรือพระที่นั่ง โดยมีได้สร้างพลับพลาที่ประทับ แต่ในเวลานั้นก็มีเรือนไม้พักผ่อนริมทะเล ปลูกสร้างอยู่แล้วหลังหนึ่ง คือ "เรือนเขียว" ปัจจุบันยังอยู่และมีสภาพที่เรียบร้อยสมบูรณ์

เรือนม่วงศรี

จัดแสดงนิทรรศการพระราชประวัติ และประวัติบุคคลผู้ที่มีบทบาทสำคัญของเกาะสีชังในอดีต

พระที่นั่งมณฑลรัตนโรจน์

พระที่นั่งมณฑลรัตนโรจน์ พระที่นั่งองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ วางศิลาฤกษ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ แต่ขณะที่กำลังก่อสร้าง พระที่นั่งองค์นี้ ได้เกิดเหตุความไม่สงบ รศ. ๑๑๒ ขึ้น

ต่อมา พระองค์ท่านได้มีรับสั่งให้หรือพระที่นั่งองค์นี้ แล้วมาสร้างในพระราชวังสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร และพระราชทานนามใหม่ว่า พระที่นั่งวิมานเมฆ ซึ่งองค์พระที่นั่งเป็นเรือนไม้สักทองที่ใหญ่ที่สุดในโลก ภายใน พระจุฑาธุชราชสถานปัจจุบันเหลือเพียงฐานของอาคารซึ่งเป็นคานาคอนกรีตที่เหลือให้ได้จินตนาการว่า องค์พระที่นั่งวิมานเมฆ ได้เคยก่อสร้างเป็นอาคารริมทะเลที่สวยงามอย่างมาก

เรือนวัฒนา

จัดแสดงนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ ในเกาะสีชังในสมัยรัชกาลที่ ๕

สะพานอัมพวงศ์

อยู่ในบริเวณพระตำหนัก เป็นสะพานที่รัชกาลที่ ๕ ทรงใช้เป็นท่าขึ้นเทียบเรือ หลังจากเสด็จประพาสฝรั่งเศส

อัมพวงศ์ประภาคาร

อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีศาลาอยู่ใต้น้ำอยู่ตรงปากช่องทางเรือ ทั้งนี้ เพื่อเป็นที่สังเกต แก่เรือที่จะเดินเข้าออก

พระเจดีย์อุโบสถ วัดอัมพวงศ์นิมิตร

เป็นพระอุโบสถที่อยู่ในเขตพระราชวัง มีลักษณะ แตกต่างจากที่อื่น คือ พระอุโบสถอยู่ใต้เจดีย์ทรงกลม แบบลังกา ตัวพระอุโบสถสร้างแบบสถาปัตยกรรม แบบโกธิค บริเวณพระเจดีย์อุโบสถยังมีต้นศรีมหาโพธิ์ พระเจดีย์อุโบสถนี้ ตั้งอยู่บนเขา ณ ตำแหน่งที่สูงมองเห็นได้ชัด และจากองค์พระเจดีย์ สามารถมองเห็นทัศนียภาพบริเวณพระราชฐาน โดยรอบ รวมถึงภูมิทัศน์ทางทะเลที่สวยงาม

กฐิน บุญประเพณีที่สืบทอดพระศาสนา

หนังสือแนวทางการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
http://www.isangate.com/local/katin_o3.html

ความหมาย

พิธีทอดกฐิน เป็นงานบุญที่มีปีละครั้ง ท่านจึงจัดเป็นกาลทาน แปลว่า "ถวายตามกาลสมัย" คำว่า "กฐิน" มีความหมายที่เกี่ยวข้องกันอยู่หลายความหมายดังนี้

กฐินเป็นชื่อของกรอบไม้ อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่า สะดิงก็ได้ เนื่องจากในครั้งพุทธกาล การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนดกระทำได้โดยยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อน ที่เรียกว่าจีวรเป็นชื่อรวมของผ้าผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ในภาษาไทยนิยมเรียกผ้าปู่งว่า สบง ผ้าห่มว่า จีวร ผ้าห่มซ้อนว่า สังฆาฏี

การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้คือทาบผ้าลงไปกับแม่แบบ แล้วตัดเย็บซ่อม ทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือกฐินนั้น ก็รื้อเก็บไว้ใช้ในการทำผ้าเช่นนั้นอีกในปีต่อๆ ไป การรื้อแบบไม้นี้เรียกว่า เคาะ คำว่า กฐินเคาะ หรือ เคาะกฐิน จึงหมายถึงการรื้อไม้แม่แบบเพื่อเก็บไว้ใช้ในการโอกาสหน้า

กฐินที่เป็นชื่อของผ้า หมายถึง ผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่จะถวายนั้นจะเป็นผ้าใหม่ หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าพอกสะอาด หรือผ้าเก่า หรือผ้าบังสกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้ว และเป็นผ้าเปื้อนฝุ่นหรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นพระภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่พระสงฆ์แล้ว ก็เป็นอันใช้ได้

กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา คือ การถวายผ้ากฐินเป็นทานแด่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ให้มีผ้าปู่งหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐินหรือที่เรียกว่า ทอดกฐิน คือการทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่า เป็นกาลทาน คือการถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล ๑ เดือน ดังกล่าวในกฐินที่เป็นชื่อของผ้า ถ้าถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่าโอกาสทำได้ยาก

กลิ่นที่เป็นชื่อของสังฆกรรม คือ กิจกรรมของสงฆ์ก็จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐิน ให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จแล้วด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะในสมัยพุทธกาล การทำผ้าทำจีวรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำเป็นจีวรได้จนตลอดฤดูหนาวคือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

จากความหมายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว และประชุมกันอนุโมทนากฐิน คือแสดงความพอใจว่าได้กรานกฐินเสร็จแล้วก็ป็นอันเสร็จพิธี คำว่ากรานกฐิน คือการลาดหรือทาบผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบเพื่อตัดเย็บย้อมทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

ยังมีอีกคำหนึ่งที่เราได้ยินกันก่อนจะมีการทำบุญกฐิน คือการจองกฐิน หมายถึงการแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่าจะนำกฐินมาถวาย เมื่อนั้น เมื่อนี้ แล้วแต่จะตกลงกัน แต่จะต้องภายในเขตเวลา ๑ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัย (ตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒)

อีกคำหนึ่งที่ได้ยินในขณะที่มีพิธีการทอดกฐินคือ คำว่า อปโลกน์กฐิน หมายถึงการที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงหารือกันต่อไปว่าผ้าที่ทำสำเร็จแล้วควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือ การเสนอความเห็นเช่นนี้เรียกว่า อปโลกน์ (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก) หมายถึงการช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไรเพียงเท่านั้นยังใช้ไม่ได้ เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วจึงต้องสวดประกาศเป็นการสงฆ์ จึงนับเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐินดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายผ้ากฐินมากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บย้อมผ้าที่ทำเป็นจีวรได้แพร่หลายขึ้น การใช้แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้ โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบเพียงถวายผ้าขาวให้ตัดเย็บย้อมให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวาย ก็เรียกว่า ถวายผ้ากฐินเหมือนกัน

เนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายผ้ากฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทย จึงนับว่าประเพณีนิยมในการบำเพ็ญกุศลเรื่องกฐินนี้ ยังเป็นสาธารณประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะเดียวกัน

ตำนาน

ครั้งพุทธกาลมีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินชั้นธกะว่า ครั้งหนึ่งภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงค์ตัวอย่างยิ่งยวดมีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ ณ กรุงสวตถิ แคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสวตถิประมาณ ๖ โยชน์ ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดีเดินทางต่อไปมิได้ต้องจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกต เกิดความร้อนรอนอยากเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ดังนั้น พอออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นยังมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำเป็นโคลนเป็นตมต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสวตถิ ได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์

พระพุทธเจ้าจึงมีปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต และการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจความร้อนรอนกระวนกระวาย และการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงทรงยกเป็นเหตุและมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกราบทูลได้และเมื่อกรานกฐินแล้ว จะได้รับอานิสงส์ตามที่กำหนดตามพระวินัย ถึง ๕ ประการคือ

๑. อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ จะไปค้างคืนที่ไหน ไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำหรับก็ได้ ไม่ต้องอาบัติ

๒. จะไปไหนมาไหน ไม่ต้องบอกลาก็ได้ ไม่อาบัติ

๓. ฉันทคนโภชนได้ ไม่ต้องอาบัติ

๔. เก็บอดิเรกจีวรไว้ได้ ตามปรารถนา

๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้น เป็นของได้แก่พวกเธอทั้งได้โอกาสขยายเขตจีวรกาลให้ยาวออกไปอีกจนถึงกลางเดือน ๔

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้ สงฆ์ผู้จะให้ผ้ากฐินนั้น จะต้องมิใช่น้อยอย่างน้อย ๕ รูป เพราะจะต้องจัดเป็นผู้รับผ้ากฐิน ๑ รูป เหลืออีก ๔ รูป จะได้เข้าเป็นองค์คณะ (สงฆ์) มากกว่า ๕ รูปขึ้นไปใช้ได้ แต่น้อยกว่า ๔ รูป ใช้ไม่ได้

คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ว่าจะนำพระสงฆ์วัดอื่นมาสมทบ จะใช้ได้หรือไม่ ตอบว่าถ้าพระสงฆ์วัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนครบ ๔ รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็สมทบได้ แต่จะอ้างสิทธิไม่ได้ พระรูปที่มาสมทบจะไม่มีสิทธิในการรับผ้า และไม่มีสิทธิออกเสียงว่าจะถวายผ้าให้กับรูปใด (เป็นเพียงแต่มาร่วมให้ครบองค์สงฆ์เท่านั้น) แต่คณะทายกทายิกาอาจถวายของสิ่งอื่นได้

กำหนดกาลที่จะทอดกฐิน การทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาจำกัด คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

กฐินไม่เป็นอันทอดหรือเป็นโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๗) การที่พระในวัดเที่ยวขอโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตนการทำเช่นนั้นผิดพระวินัยกฐิน ไม่เป็นอันกราน นับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้อานิสงส์

ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทยตามหลักฐานที่ปรากฏนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีตราบเท่าถึงปัจจุบัน แยกเป็นประเภทใหญ่ได้ดังนี้ คือ กฐินหลวง และ กฐินราษฎร์

กฐินหลวง

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังสุวรรณภูมิและประดิษฐานอยู่บนผืนแผ่นดินนี้อย่างสถิตยสถาพร ประชาชนไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ การทอดกฐินก็ได้กลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองแผ่นดินสยามได้ทรงรับเรื่องกฐินนี้ขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่ง การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธี ทำให้เรียกกฐินนี้ว่า **กฐินหลวง** วัดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นวัดราษฎร์หรือวัดหลวง หากพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงถวายผ้าพระกฐินแล้วจะเรียกว่า **กฐินหลวง** ทั้งสิ้น

ในสมัยต่อๆ มา เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ประชาชนมีศรัทธาเจริญรอยตามพระราชศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดิน ได้รับพระมหากรุณา ให้ถวายผ้าพระกฐินได้ตามสมควรแก่ฐานะ เป็นเหตุให้แบ่งแยกกฐินหลวงออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี
- กฐินต้น
- กฐินพระราชทาน

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี

กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย ปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค จำนวน ๑๖ วัด คือ

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร
๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร
๓. วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร
๔. วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร
๖. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๗. วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๘. วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์ นครปฐม
๑๔. วัดสุวรรณดาราราม พระนครศรีอยุธยา
๑๕. วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ พระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก

วัดหลวงทั้งหมดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเพียงปีละ ๘-๙ วัดเท่านั้น นอกนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ หรือองคมนตรี หรือผู้ที่ทรงเห็นสมควรเป็นผู้แทนพระองค์ไปถวาย

กฎินที่กำหนดเป็นพระราชพิธีนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวัง
ออกหมายกำหนดการเป็นประจำทุกปี จึงไม่มีการจองล่วงหน้า

แนวปฏิบัติ

การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ งานถวายผ้าพระกฐินหลวงประจำปีที่สำนักพระราชวังออก
เป็นหมายกำหนดการและกำหนดการแต่งกายเฝ้าฯ รับเสด็จฯ

ผู้ที่เฝ้าฯ รับเสด็จฯ ตามหมายกำหนดการ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้
รับรองเชิญให้นั่งพัก ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถตามลำดับชั้นยศและตำแหน่ง

งานเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีประจำปีที่สำนักพระราชวังออก
เป็นหมายกำหนดการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ จะมีกองเกียรติยศทหารมหาดเล็กรักษา
พระองค์ พร้อมทั้งตรวจประจำกองและทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ ตั้งแถวรับเสด็จฯ

เมื่อใกล้เวลาเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่ผู้รับรองของสำนัก
พระราชวังจะได้เชิญข้าราชการผู้มีเกียรติที่มาเฝ้าฯ ไปยืนเรียงแถวรอรับเสด็จฯ ตาม
แนวทางลาดพระบาท (ถ้าสถานที่ไม่พอจะเข้าแถว ก็คงรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้)

ได้เวลาเสด็จฯ มีตรวจกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เฝ้าฯ
ที่นั่งพักยืนถวายความเคารพ ผู้มาเฝ้าฯ ที่เข้าแถวรับเสด็จฯ ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์
จนสุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีและถวายความเคารพเมื่อเสด็จฯ ผ่าน

เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้เชิญและนำเฉพาะ
ข้าราชการผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้าฯ ในพระอุโบสถ เมื่อเข้าไปจะต้องถวายคำนับ แล้วยืนอยู่
ณ แก้อีที่จะนั่งเฝ้าฯ ตามยศและตำแหน่ง เมื่อทรงปฏิบัติในการถวายพระกฐิน ประทับ
พระราชอาสน์ ผู้เฝ้าฯ ถวายคำนับแล้วนั่งได้ เมื่อเสด็จฯ กลับก็ปฏิบัติในทำนองเดียวกับ
เมื่อเสด็จฯ มาถึง

ราชประเพณีเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าพระอารามหลวงหรือวัดใดที่มี
โรงเรียนตั้งอยู่ ย่อมจัดลูกเสือหรือนักเรียนตั้งแถวรับเสด็จฯ ถ้ามีตรวจลูกเสือด้วยให้
บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อเสด็จฯ ถึง และเสด็จฯ กลับ

โรงเรียนที่จัดลูกเสือนักเรียนรับเสด็จฯ ตามระเบียบจะต้องจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา
ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์แทนพระพุทธรูป มีแจกัน พานดอกไม้ รูปเทียนพร้อม
แต่ไม่ต้องจุดเทียนหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ ควรมีรูปเทียนแพ กระถางดอกไม้ใส่พานตั้งไว้
เป็นการถวายความเคารพสักการะในการรับเสด็จฯ

ผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่/ครูใหญ่ ยืนที่ข้างๆ โตะหมูหน้าแถวนักเรียนและลูกเสือเมื่อเสด็จฯ ถึง ณ ที่นั้นผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ก้าวออกมาถวายความเคารพ (ถ้าเป็นครูชายสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์ ถ้าเป็นครูหญิงถวายความเคารพด้วยการถอนสายบัว) แล้วกราบบังคมทูลรายงานจำนวนอาจารย์ ครู นักเรียนจบแล้วถอยออกไปถวายคำนับก่อนที่จะกลับไปยืนเฝ้าฯ ณ ที่เดิม

กฐินต้น

กฐินดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่ใช้วัดหลวง และมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นทางการพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์อีกด้วย พลตรีหม่อมทิววงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (ม.ร.ว.เฉลิมลาภ ทิววงศ์) ได้เล่าประวัติเรื่องเกิดขึ้นของกฐินต้นนี้ไว้ว่า

"กฐินส่วนพระองค์นี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ จะเรียกว่าอย่างไรนั้นยังไม่พบหลักฐานมาเรียกกันว่า **กฐินต้น** ในรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่างๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ การเสด็จประพาสครั้งนั้น โปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญคือ โปรดไม่ให้มีท้องตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใดๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปโดยมิให้ใครรู้ การเสด็จประพาสครั้งนั้นเรียกว่า **เสด็จประพาสต้น**

เหตุที่เรียกว่าประพาสต้นก็เพราะเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ เสด็จทรงเรือมาด ๔ แจว ประพาสในแม่น้ำอ้อม ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อเรือมาด ๔ แจว เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งลำสำหรับแจวตามเรือพระที่นั่งเวลามีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินโดยมิให้ใครรู้จักพระองค์ เมื่อซื้อเรือมาดได้ตั้งพระราชประสงค์แล้วพระราชทานชื่อเรือลำนั้นว่า **เรือต้น** ในวันนั้นกว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงที่ประทับแรมที่เมืองราชบุรีเกือบ ๓ ทุ่ม เพราะน้ำเชี่ยว ผู้คนในขบวนเสด็จ เหนื่อยหอบตามกัน

ประพาสต้น จึงเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จประพาสอย่างในวันนั้นว่า **ประพาสต้น** และยังเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ว่า **พระกฐินต้น** เรียกแบบเรือนไทยที่ทรงสร้างสำหรับประทับอย่างชาวบ้านว่า **เรือนต้น** กันต่อมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงดำเนินตามรอยพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้ากฐินต้นเป็นประจำทุกปี การจะเสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินต้นที่วัดใดมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. เป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินมาก่อน

๒. ประชาชนมีความเลื่อมใสในวัดนั้นมาก

๓. ประชาชนในท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยมีโอกาสดูเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดด้วย

แนวปฏิบัติ

ในกรณีที่เสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์เรียกกันว่า พระกฐินต้น ส่วนมากจะเป็นวัดในต่างจังหวัด สำนักพระราชวังจะออกเป็นหมายรับสั่ง ส่วนมากจะแต่งเครื่องแบบปกติขาว เฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เฝ้าฯ เจ้าหน้าที่นอกนั้นหรือข้าราชการในท้องถิ่น แต่งกายเครื่องแบบปกติภาคีคอดังแบบข้าราชการ หรือภาคีคอปับผูกผ้าผูกคอ

การเฝ้าฯ รับเสด็จ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองข้าราชการและผู้มีเกียรติรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถ

การเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินในต่างจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดข้าราชการเข้าแถวรับเสด็จฯ ณ ที่ซึ่งรถยนต์พระที่นั่งเทียบ เมื่อเสด็จฯ ลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าไปเฝ้าฯ ถวายค่านับ (ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์) แล้วกราบบังคมทูลรายงานตนเอง และเบิกข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าฯ เช่น

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ว่าราชการจังหวัด..... ขอพระราชทานพระบรมราชมหาราชูปถัมภ์ผู้เฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาท (ในกรณีที่ภริยาเฝ้าฯ อยู่ด้วย) นาง..... ภริยาข้าพระพุทธเจ้า (จะทูลเกล้าถวายดอกไม้ด้วยก็ได้) แล้วต่อไปควรจะกราบบังคมทูลเฉพาะ ข้าราชการผู้ใหญ่ระดับสูง เช่น รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด นายอำเภอของท้องที่ที่เสด็จฯ เท่านั้น

กฐินพระราชทาน

เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อไปถวายยังวัดหลวง นอกจากวัดสำคัญที่ทรงกำหนดไว้ว่า จะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง (๑๖ วัดดั่งที่กล่าวมาแล้ว) เหตุที่เกิดกฐินพระราชทาน เพราะว่าปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตลอดจนคณะบุคคลหรือบุคลากรที่สมควรรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตัวโดยเสด็จพระราชกุศลด้วยตามกำลังศรัทธาก็ได้

ปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใดก็ติดต่อไปยังกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการตามระเบียบ ซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อนนั่นเอง

แนวปฏิบัติ

ขั้นตอนของกฐินพระราชทานมีดังนี้

๑. เมื่อได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายหลังวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดผ้าพระกฐินวันแรกแล้ว

๒. ให้ติดต่อกับวัดโดยตรง เพื่อแจ้งวัน เวลา และขอให้เจ้าอาวาสส่งไวยาวัจกรเตรียมสถานที่และสิ่งจำเป็นที่มีบูชาพระรัตนตรัยมีเครื่องบูชาพร้อม อาสนสงฆ์สำหรับพระสงฆ์อนุโมทนาพระกฐิน โต๊ะขนาดกว้างพอสมควรสำหรับวางพานแว่นฟ้า ผ้าไตรผ้าพระกฐินและพานเทียนพระปาติโมกข์ โต๊ะวางเครื่องบริหารกฐินและเครื่องไทยธรรม โต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีตามสมควร

๓. เมื่อถึงวันกำหนด ก่อนผู้เป็นประธานจะไปถึงหรือก่อนเริ่มพิธี ให้เจ้าหน้าที่เชิญเครื่องกฐินจัดไว้บนโต๊ะ วางเทียนปาติโมกข์ไว้บนพาน และให้มีเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบหรือแต่งสากลนิยมคอยส่งให้ผู้เป็นประธานที่เชิงบันไดหรือประตูเข้าสถานที่ประกอบพิธี

๔. ประธานรับผ้าพระกฐินจากเจ้าหน้าที่ที่เชิงบันไดพระอุโบสถ อุ่มประคองยืนตรงถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถตรงไปวางไว้ที่พานแว่นฟ้า ซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสนสงฆ์

(ถ้ามีปีพาทย์หรือเครื่องดนตรีให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะผู้เป็นประธาน
รับผ้าไตรจากเจ้าหน้าที่หรือรับทีโตะหมู่ในกรณีที่ได้จัดไว้ ต่อจากนั้นจึงบรรเลงเพลงช้า)
ขณะประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีจนถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วจึง
ส่งเทียนชนวนคืน ให้หยุดบรรเลงทันทีแม้จะยังไม่จบเพลงก็ตาม และควรมีเจ้าหน้าที่
คอยให้สัญญาณเวลาให้เริ่มเพลงหรือให้หยุดบรรเลง

๕. เมื่อวางผ้าพระกฐินแล้ว จุดธูปเทียนเครื่องสักการะบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ
๓ ทน

๖. เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว ไปที่พานแว่นฟ้าหยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้
เจ้าหน้าที่นำไปมอบแก่เวียงว้จกร แล้วยกผ้าพระกฐินขึ้นประคอง พนมมือหันไปทาง
พระประธานว่า นโม ๓ จบ ต่อจากนั้นหันหน้าไปทางพระสงฆ์ว่าด้วยคำถวายพระกฐิน
ดังนี้

"ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอันสงฆ์บริวารทั้งปวงนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามหาอริยวิสุทธินาถราชูปถัมภ์ฯ สยามินทราธิราชบรมนาถ
บพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐอุปถัมภ์ด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า
น้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในอวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์
จงรับผ้าพระกฐินทานนี้ กระทำกฐินัตถการกิจตามพระบรมพุทธานุญาตนั้นเทอญ"

(ถ้าเป็นกระทรวง ทบวง กรม องค์การ สมาคม บริษัท ห้างร้าน ให้เปลี่ยนคำว่า ข้าพเจ้า
เป็นชื่อหน่วยงานนั้นๆ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน)

กล่าวถวายพระกฐินทานจบแล้วประเคน พร้อมด้วยเทียนพระปาติโมกข์เสร็จ
แล้ว เฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ในระหว่างที่ผู้เป็นประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี ผู้อยู่ในพิธี
ทั้งหมด ยืนแสดงความเคารพจนกว่าประธานจะนั่งลง จึงนั่งลงพร้อมกัน

๑. พระสงฆ์ทำพิธีกรรม

๒. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีกรรมเสร็จออกไปครองผ้า (ปีพาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ
ถ้ามี) ครองผ้าเสร็จกลับเข้านั่งยังอาสนสงฆ์ (ปีพาทย์หยุดบรรเลง) ผู้เป็นประธานและผู้
ไปร่วมพิธีถวายเครื่องพระกฐินแก่องค์ปกครอง เริ่มตั้งแต่บาตรเป็นต้นไปจนถึงเครื่องมือ
ก่อสร้าง ถ้าจัดเครื่องไทยธรรมถวายเพิ่มเติมควรถวายภายหลังเครื่องพระกฐินหลวง

๓. ถ้ามีผู้บริจาคร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล ควรประกาศให้ที่ประชุมทราบ

๔. พอพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้เป็นประธานกรวดน้ำ แล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรก จบ
ประธานกราบพระรัตนตรัยเป็นอันเสร็จพิธี (ปีพาทย์บรรเลงเพลงกราวรำ ถ้ามี)

๕. กรมการศาสนาเป็นผู้จัดสรรและดำเนินการขอพระราชทาน จึงขอให้รายงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานและยอดเงินโดยเสด็จพระราชกุศลไปยังกรมศาสนา หลังจากการถวายผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว เพื่อจะได้รวบรวมดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลโดยพร้อมเพรียงกัน

กฐินราษฎร์

กฐินราษฎร์ เป็นกฐินที่ประชาชนหรือราษฎรที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีกำลังศรัทธานำผ้ากฐินของตนเองไปทอดถวาย ณ วัดต่างๆ (เว้นไว้แต่วัดหลวงที่กล่าวมาแล้วในกฐินหลวง) การทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามลักษณะวิธีการทอดถึง ๔ รูปแบบคือ

- กฐิน หรือ มหากฐิน
- จุลกฐิน หรือ กฐินเล่น
- กฐินสามัคคี
- กฐินตกค้าง

กฐิน หรือ มหากฐิน

เป็นกฐินที่ราษฎรนำไปทอด ณ วัดใดวัดหนึ่ง ซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ท่านผู้ใดมีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใด ก็ให้ทำใบพวารณาจองกฐินติดใบบอกไว้ ณ เขตวัดนั้นๆ เมื่อถึงเวลากำหนดก็นำผ้ากฐิน บางครั้งเรียกว่า **ผ้าที่เป็นองค์กฐิน** ซึ่งจะเป็นผืนเดียวก็ได้ หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังมีได้ตัด ก็ตัดออกเป็นชิ้นๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้วยังมิได้ย้อมหรือย้อมแล้วก็ได้ อย่างไรก็ตามหนึ่งจัดเป็นองค์กฐิน นำไปทอด ณ วัดที่ได้จองไว้

นอกจากองค์กฐินแล้ว เจ้าภาพบางรายอาจศรัทธาถวายของอื่นๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกว่า **บริวารกฐิน** ตามที่นิยมกันประกอบด้วยปัจจัย ๔ คือ

๑. เครื่องอภัยของพระภิกษุสามเณร มี ไตร จีวร บริวารอื่นๆ ที่จำเป็น
๒. เครื่องใช้ประจำปี มีมุ้ง หมอน กลาด เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระจก กระจก โคน เตา ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน
๓. เครื่องซ่อมเสนาสนะ มี มีด ขวาน สิว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม
๔. เครื่องคิลานเภสัช มียารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน อุปกรณ์ซักล้าง เป็นต้น

หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวมานี้ก็ได้ ขอให้เป็นอย่างที่สมควรแก่พระภิกษุ สามเณร จะใช้อุปโลกบริโลกเท่านั้น หากจะมีของที่ระลึกสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ใน วัดหรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้ สุดแต่กำลังศรัทธาและอภัยภัยไมตรีของเจ้าภาพ

นอกจากนั้นยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมี ผ้าห่มพระประธานอีกหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดในเวลาที่จะพระภิกษุสวดปาติโมกข์ ที่เรียกสั้นๆ ว่า เทียน **ปาติโมกข์** จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปพระเช้ หรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้ว (ถ้าเป็นวัดที่อยู่ไกลแม่น้ำให้มีธงผ้าขาวเขียนรูปตะขาบบักไว้หน้าวัดแทนรูปสัตว์น้ำ) การปักธงนี้เป็นเครื่องหมายให้ทราบว่าวัดนั้นๆ ได้รับกฐินแล้ว และอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

ธงพระเช้ ปัญหาที่ว่าเพราะเหตุไรจึงมีธงพระเช้ยกขึ้นในวัดที่ทอดกฐินแล้ว ยังไม่ปรากฏหลักฐาน และข้อวิจารณ์ อันสมบูรณ์โดยมีต้องสงสัย เท่าที่รู้จักมี ๒ มติ คือ

๑. ในโบราณสมัย การจะเดินทางต้องอาศัยดาวช่วยประกอบเหมือน เช่น การยกทัพ เคลื่อนขบวนในตอนจวนจะสว่าง จะต้องอาศัยดาวพระเช้ขึ้น เพราะดาวพระเช้ขึ้นขึ้นใน จวนจะสว่าง การทอดกฐิน มีภาระมาก บางที่ต้องไปทอด ณ วัดซึ่งอยู่ไกลบ้าน ฉะนั้น การดูเวลาจึงต้องอาศัยดาว พอดาวพระเช้ขึ้น ก็เคลื่อนองค์กฐินไปสว่างเอาที่วัดพอดี และต่อมาก็คงมีผู้คิดทำธงในงานกฐิน ในขั้นต้น ก็คงทำธงทิวประดับประดาให้สวยงาม ทั้งที่องค์กฐิน ทั้งที่บริเวณวัด และภายหลัง คงหวังจะให้ เป็นเครื่องหมายเนื่องด้วย การ กฐิน ดังนั้น จึงคิดทำธงรูปพระเช้ เสมือนประกาศให้รู้ว่าทอดกฐินแล้ว

๒. อีกมติหนึ่งเล่าเป็นนิทานโบราณว่า ในการแห่กฐินในทางเรือของอุบาสกผู้หนึ่ง มีพระเช้ตัวหนึ่งอยากได้บุญจึงอุตสาห์ว่ายตามเรือไปด้วย แต่ยังไม่ทันถึงวัดก็หมดกำลัง ว่ายตามต่อไปอีกไม่ไหว จึงร้องบอกอุบาสกว่า เหนื่อยนักแล้ว ไม่สามารถจะว่ายตามไป ร่วมกองการกุศล วานท่านเมตตาช่วยเขียนรูปข้าพเจ้า เพื่อเป็นสักขีพยานว่าได้ไปร่วม การกุศลด้วยเถิด อุบาสกผู้นั้นจึงได้เขียนรูปพระเช้ยกเป็นธงขึ้นในวัดเป็นปฐม และสืบ เนื่องมาจนบัดนี้

นอกจากนี้แล้วยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเวลาของการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแด่พระภิกษุ สามเณร ในวัดด้วย

กฐินที่ราษฎรเป็นเจ้าของกฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่างๆ นี้เรียกว่า **กฐิน** หรือ **มหากฐิน** เหตุที่เรียกว่ามหากฐินอาจเป็นเพราะจะให้เห็นความแตกต่างจาก กฐินอีกชนิดหนึ่งคือ **จุลกฐิน** ก็ได้

จุกฐิน หรือ กฐินแล่น

เป็นกฐินที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคนหมู่มาก ต้องเร่งรีบทำให้เสร็จ เลยเรียกว่า กฐินแล่น (ความหมายคือเร่งรีบ ฟ้าว ต้องแล่น (วิ่ง) จึงจะเสร็จทันกาล) เจ้าภาพผู้ที่จะคิดทำจุกฐินเพื่อทอดถวาย ณ วัดใดวัดหนึ่งจะต้องมีบารมี มีพวกพ้องคอยช่วยเหลือ เพราะต้องเริ่มจากการนำฝ้ายที่เก็บใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝัก มีปริมาณมากพอที่จะทำเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่งได้แล้ว ทำพิธีสมมติว่าฝ้ายจำนวนนั้นได้มีการหว่านแตกงอก ออกต้น เต็บโต ผลิดอก ออกฝักแก่สุก แล้วเก็บมาอ้าวเอาเมล็ดออก ตัดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้าย เบียออกเป็นใจ กรอออกเป็นเช็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าว ตากให้แห้ง ใสกนป่นเส้นหลอด ใสกระดาษหรือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการนำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครอง ซึ่งพระภิกษุองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือ นำผ้านั้นมาขยำ หุบ ซัก แล้วไปตากให้แห้ง นำมาตัดเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บย้อม ตากแห้ง พับ ทับรัดเสร็จเรียบร้อยนำไปถวายพระภิกษุองค์ครองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ท่านทำพินทุอริชฐาน เสร็จการพินทุอริชฐานแล้วจะมีการประชุมสงฆ์ แจ่งให้ทราบ พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธีจุกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังมาก พอจะตัดวิธีการในตอนต้นๆ ออกเสียก็ได้ โดยเริ่มตั้งแต่การนำเอาผ้าขาวผืนใหญ่ มากะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ซัก กะ ตัด เย็บ ย้อมให้เสร็จ แล้วนำกลับไปถวายพระภิกษุองค์ครองเพื่อพินทุ อริชฐานต่อไปเหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุกฐินเต็มรูปแบบ

ส่วนบริวารของจุกฐิน ผ้าห่มพระประธาน และเทียนปาติโมกษ์ ตลอดจนจระเข้ ตะขาบ ก็ยังเป็นเช่นที่กล่าวมาในเรื่องของกฐินหรือมหากฐินนั่นเอง

กฐินสามัคคี

เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน จะบริจาคมากน้อยอย่างไรไม่กำหนด เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินการก็มักจะตั้งคณะทำงานขึ้นมาคณะหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งแต่มีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่น เมื่อได้ปัจจัยมาก็นำมาจัดหาผ้าอันเป็นองค์กฐินรวมทั้งบริวารต่างๆ เมื่อมีปัจจัยเหลือก็นำถวายวัดเพื่อช่วยเป็นค่าใช้จ่ายใน

การบูรณปฏิสังขรณ์ กุฏิ โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น กฐินสามัคคีนี้มักจะนำไปทอดยังวัดที่กำลังมีการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสมทบทุนให้สิ่งอันพึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

เรื่องของกฐินสามัคคีเป็นที่นิยมแพร่หลายกันมาก เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญเป็นกุศลแล้ว ยังเป็นการช่วยทำนุบำรุงวัด ตลอดจนจนเป็นการสร้างความสามสามัคคีของชุมชน ให้มีความรักมั่นกลมเกลียวอันเนื่องมาจากอานิสงส์ของกฐินสามัคคีนั่นเอง

กฐินตกค้าง

กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **กฐินตก กฐินโจร** ศาสดาจารย์พระยาอนุมานราชชนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อเรียกที่ต่างกันออกไปว่า (จากเรื่องเทศกาลออกพรรษา)

"...แต่ที่ท่ากันเช่นนี้ ท่ากันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดตกค้างไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธาไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐินตามปกติในวันใกล้ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้ายของกาลกฐิน (คือวันก่อนวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒) การทอดกฐินอย่างนี้เรียกว่า **กฐินตกค้าง** หรือเรียกว่า **กฐินตก** บางถิ่นก็เรียก **กฐินโจร** เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว จู่ๆ ก็ไปทอด ไม่บอกกล่าวเล่าสืบล่วงหน้าให้วัดรู้ เพื่อเตรียมตัวกันได้พร้อมและเรียบร้อย การทอดกฐินตกถือว่าได้บุญอานิสงส์แรงกว่าทอดกฐินตามธรรมดา บางคนเตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลายๆ วัด แต่ได้ทอดน้อยวัด เครื่องไทยธรรมที่ตระเตรียมเอาไปทอดยังมีเหลืออยู่ หรือบางวัดทอดไม่ได้ (อาจเป็นที่ไม่ครบองค์สงฆ์) ก็เอาเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่า เรียกกันว่า **ผ้าป่าแถมกฐิน**

กฐินประเภทนี้ เรื่ององค์กฐิน บริวารกฐิน ยังคงเป็นเช่นเดียวกับกฐินอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนข้อแตกต่างที่ชัดเจนคือ ไม่มีการจองวัดล่วงหน้า การทอดก็ทอดได้เฉพาะวัดที่ยังไม่มีใครทอด และเจ้าภาพเดียวอาจจะทอดหลายวัดก็ได้ ตลอดจนสามารถนำเอาของไทยธรรมที่เหลือทำการบุญชนิดหนึ่งๆ ที่เรียกว่า **ผ้าป่าแถมกฐิน** ได้อีก

การแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้าง

ในกรณีที่วัดใดวัดหนึ่งไม่มีผู้จองกฐิน หรือที่เรียกว่ากฐินตกค้างนั้น ถ้าเข้าใจความมุ่งหมายของการทอดกฐินแล้วแก้ปัญหาได้ง่าย เพราะคนส่วนใหญ่เข้าใจผิดคิดว่า การทอดกฐินนั้นต้องใช้จ่ายสิ้นเปลืองมาก ถ้าไม่มีกำลังทรัพย์พอก็ไม่ค่อยกล้าแสดงความจำนงจองกฐิน

ความจริงการทอดกฐินนั้นมีเพียงผ้าผืนเดียว ซึ่งอาจตัดเย็บย้อมเป็นผ้านุ่ง หรือผ้าห่มซ้อนอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ หรืออาจถวายผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ นับเป็นการทอดกฐินแล้ว ที่เราสิ้นเปลืองกันมากนั้นเป็นการไปเพิ่มโน่นเพิ่มนี่ขึ้นมาตามกำลังศรัทธา เพื่อให้มีองค์ประกอบสวยงาม โดยเฉพาะมหรสพต่างๆ ที่สร้างความครึกครื้นนั้นไม่ได้มีบัญญัติไว้แต่อย่างใด ซึ่งไม่ใช่สิ่งจำเป็นใดๆ เลย

เพราะฉะนั้นถ้ามีปัญหาเรื่องวัดใดวัดหนึ่งไม่มีใครจองกฐิน ใครก็ได้ที่มีศรัทธาและทุนไม่มากไปซื้อผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งมาถวายก็เรียกว่า **ทอดกฐิน** แล้ว หรือในกรณีที่บางวัดมีประเพณีให้ตัดเย็บ ย้อมให้เสร็จในวันนั้นก็ซื้อผ้าขาวผืนเดียวมาถวายก็จัดเป็นการทอดกฐินที่สมบูรณ์ตามพระวินัย เป็นอันแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้างอย่างง่ายๆ เพียงเท่านั้น

การจองกฐิน

การจองกฐิน ก็คือ การแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบว่าจะมีวัดนั้นๆ มีผู้ศรัทธาทอดกฐินกันเป็นจำนวนมากถ้าไม่จองไว้ก่อนอาจไม่มีโอกาส จึงเกิดเป็นธรรมเนียมขึ้นว่าจะทอดกฐินต้องจองล่วงหน้า เพื่อให้มีโอกาสและเพื่อไม่ให้เกิดการทอดซ้ำ วัดหนึ่งวัดปีหนึ่งทอดกฐินได้ครั้งเดียว และในเวลาจำกัด คือหลังจากออกพรรษาแล้วเพียงเดือนเดียวตั้งได้กล่าวมาแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม กฐินหลวงไม่มีการจองล่วงหน้า เว้นแต่กฐินพระราชทาน ผู้ประสงค์จะขอรับพระราชทานกฐินไปทอดต้องจองล่วงหน้า โดยแจ้งไปยังกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวมาแล้ว

ตัวอย่างใบจองกุฐิน

ข้าพเจ้าชื่อ บ้านเลขที่ ตำบล
..... อำเภอ จังหวัด
..... มีศรัทธาปรารถนาจะทอดกุฐินแก่พระสงฆ์วัดนี้ มีองค์กุฐิน
..... มีบริวารกุฐิน กำหนดวัน เดือน
..... ปี เวลา

ขอเชิญท่านทั้งหลายมาร่วมกุศลด้วยกัน หากท่านผู้ใดมีศรัทธามากกว่ากำหนด
ของผู้นั้นจะได้โอกาสเพื่อทอดเถิด ข้าพเจ้ายินดีอนุโมทนาร่วมกุศลด้วย

ถ้าหากว่ามีผู้ศรัทธามากกว่าจะนำกุฐินมาทอด ณ วัดเดียวกัน ก็ต้องทำใบจอง
ดังกล่าวมานี้มาปิดไว้ที่วัดในที่เปิดเผย เช่น ศาลาการเปรียญ และเป็นธรรมเนียมที่ถือ
กันว่า การที่มีผู้มาจองทับเช่นนี้ไม่เป็นการเสียมารยาทแต่อย่างใด แต่ถือเป็นเรื่อง
สนุกสนานในการทำบุญกุศลอย่างหนึ่ง ในภายหลังไม่นิยมจองทับกันแล้ว ถ้ามีศรัทธา
วัดเดียวกันก็มักจะรวมกันซึ่งเรียกว่า **กุฐินสามัคคี**

ในการทอดกุฐินสามัคคีนี้ ผู้ทอดอาจเชิญชวน ผู้มีจิตศรัทธาให้มาร่วมกันทำบุญ
โดยแจกใบบอกบุญหรือเรียกว่า **ฎีกา** ก็ได้

การทอดกุฐิน

เมื่อได้ตระเตรียมพร้อมแล้ว ถึงกำหนดก็นำผ้ากุฐินกับบริวารไปยังวัดที่จองไว้
การนำไปนั้นจะไปเจียบบๆ หรือจะแห่แหงกันไปได้เมื่อไปถึงแล้ว พักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง
ที่สะดวก เช่น ที่ศาลา ทำน้ำ ศาลาโรงธรรม โรงอุโบสถ หรือที่ใดที่หนึ่งซึ่งทางวัดจัดไว้
เมื่อพระสงฆ์พร้อมแล้วก่อนถวายกุฐิน อาราธนาศีล รับศีล เมื่อรับแล้ว ทายกประกาศ
ให้รู้พร้อมกัน หัวหน้าผู้ทอดกุฐินหันหน้าไปทางพระพุทธรูป ตั้งนโม ๓ จบ แล้วหันหน้า
มาทางพระสงฆ์กล่าวถวายเป็นภาษาบาลี ภาษาไทย หรือทั้งสองภาษาก็ได้ ว่าคนเดียว
หรือว่านำแล้วคนทั้งหลายว่าตามพร้อมกันก็ได้ การกล่าวคำถวายจะกล่าวเป็นคำๆ หรือ
จะกล่าวรวมกันเป็นวรรคๆ แล้วแต่ความสะดวกของผู้กล่าวนำและผู้กล่าวตาม คำถวาย
มีดังนี้

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๑

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ
ทุติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ
ตะติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แต่พระสงฆ์
แม่ค้าบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวาร
นี้ แต่พระสงฆ์
แม่ค้าบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวาร
นี้ แต่พระสงฆ์

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๒

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ
ทุติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ
ตะติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนันโต ชะยามะ
สาธุ โภ ภันเต อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปฏิคัมहाตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แต่พระสงฆ์
แม่ค้าบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับ
บริวารนี้ แต่พระสงฆ์
แม่ค้าบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับ
บริวารนี้ แต่พระสงฆ์
ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้ากฐินทั้งบริวารนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อ
ความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญฯ

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๓

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ หน)
อมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอนัน ชะยามะ
สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาดุ
ปะฏิคคเหตewa จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อิตถะระตุ อัมหากัง ที่ฆะรัตตัง ทิตายะ
สุขายะ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จง
รับผ้ากฐินกับบริวารนี้ ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญฯ

เมื่อจบคำถวายแล้ว พระสงฆ์รับสาธุพร้อมกัน องค์กฐินพร้อมทั้งบริวารนั้นถ้า
ปรารถนากลายเป็นของสงฆ์ทั้งหมดก็ไม่ต้องประเคน ถ้าปรารถนาจะประเคนก็อย่า
ประเคนสมภาร หรือองค์ที่รู้ว่าจะต้องครอง ให้ประเคนองค์อื่น องค์ที่เหมาะสมก็คือ
องค์รองลงมา เฉพาะองค์กฐินนั้นไม่จำเป็นต้องประเคน ส่วนบริวารนั้น ถ้าจำนงถวาย
แต่ภิกษุสามเณรในวัดนั้นส่วนเฉพาะ ก็ช่วยกันถวายโดยทั่วกัน เมื่อประเคนเสร็จแล้วจะ
กลับเพียงนั้นก็ได้ แต่ถ้ายังไม่กลับจะรอนพระสงฆ์อุปโลกน์ และมอบผ้ากฐินเสร็จแล้ว
ก็ได้

ถ้าผ้ากฐินนั้นต้องทำต่อไปอีกเช่น ต้องซัก กะ ตัด เย็บย้อม จะอยู่ช่วยพระก็ได้
จึงมีธรรมเนียมอยู่ว่า ประเคนเฉพาะองค์กฐินแก่พระรูปใดรูปหนึ่งเท่านั้น แล้วรออยู่เมื่อ
พระสงฆ์ทำพิธีเบื้องต้นของท่านเสร็จจึงประเคนบริวารกฐินในภายหลัง พระสงฆ์
อนุโมทนา ผู้ถวายทั้งหมดตั้งใจฟังคำอนุโมทนา และขณะนั้น เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วน
กุศล

เพียงเท่านั้นก็เสร็จพิธีถวายกฐินสำหรับทายกผู้มีศรัทธา ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่
ของพระสงฆ์จะได้ดำเนินการในเรื่องกรานกฐินต่อไป

ประวัติและการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา

วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน
พ.ศ. ๒๔๙๘

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตบางแสน พ.ศ. ๒๕๑๗

มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. ๒๕๓๓

ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๖๙ ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๖๔๗ ไร่ ๒ งาน ๑ ตารางวา ได้พัฒนามาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน สถาบันแห่งนี้เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศที่ตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาค กำหนดให้มีหลักสูตร ๔ ปี ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาการศึกษาบัณฑิต โดยมีพิธีสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ จึงถือว่าวันที่ ๘ กรกฎาคม หรือเรียกว่า “แปดกรกฎ” ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำให้วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน (มศว บางแสน) เริ่มมีคณะวิชาและหลักสูตรต่างๆ มากขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ มหาวิทยาลัยบูรพามีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ อันมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยบูรพาเพิ่มวิทยาเขตจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยบูรพาเพิ่มวิทยาเขตสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามประกาศพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในราชกิจจานุเบกษา มหาวิทยาลัยบูรพาได้ปรับเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยส่วนราชการเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ซึ่งไม่เป็นส่วนราชการตาม

กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการและกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และไม่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายอื่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำมีภารกิจหลักในการผลิตที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำเน้นด้านอุตสาหกรรมและบริการ มีความสามารถในการแข่งขันภายใต้คุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมการวิจัยเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ทั้งยังให้บริการทางวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สังคม เพื่อให้เกิดสังคมอุดมปัญญาที่สามารถพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้สังคมภาคตะวันออก ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ดำเนินการและส่งเสริมงานวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา รวมทั้งการสนับสนุนกิจกรรมของรัฐและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินการของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเน้นให้ความสำคัญกับ

๑. ความเป็นเลิศ และเสรีภาพทางวิชาการ
๒. ความจำเป็นและความต้องการตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทย
๓. ความเสมอภาคทางการศึกษาของประชาชน
๔. ความมีคุณธรรมและจริยธรรม ควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาการ
๕. ความใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในปีการศึกษา ๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยบูรพามีนิสิต ๔๖,๔๔๑ คน คณาจารย์จำนวน ๑,๑๖๙ คน พนักงานสายสนับสนุนวิชาการ จำนวน ๑,๕๙๗ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕)

มหาวิทยาลัยบูรพามุ่งมั่นที่จะผลิตบัณฑิตเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “สร้างเสริมปัญญา ใฝ่หาความรู้ คู่คุณธรรม ชี้นำสังคม”

มหาวิทยาลัยบูรพา

๑๖๙ ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๓๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๘๐๐ ๒๒๒๒ โทรสาร ๐ ๓๘๓๙ ๐๓๕๐

<http://www.buu.ac.th>